

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA

JANA MAZÁKA,

predstavljeni 14. septembra 2010¹

I – Uvod

1. General Química SA (v nadaljevanju: GQ), Repsol Química SA (v nadaljevanju: RQ) in Repsol YPF SA (v nadaljevanju: RYPF) (v nadaljevanju skupno: pritožnice oziroma tožnice) v pritožbi predlagajo delno razveljavitev sodbe Sodišča prve stopnje (zdaj Splošno sodišče) (šesti senat) z dne 18. decembra 2008 v zadevi General Química in drugi proti Komisiji (T-85/06, v nadaljevanju: izpodbijana sodba), s katero je slednje zavrnilo njihovo tožbo na razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2006/902/EC z dne 21. decembra 2005 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP zoper Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (prej Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe Ltd, Chemtura Corporation (prej Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA in Repsol YPF SA (zadeva št. COMP/F/C.38.443 – Kemikalije v industriji gume) (UL L 353, str. 50, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).
2. Komisija je z izpodbijano odločbo odločila, da so družbe GQ, RQ in RYPF ter druga podjetja kršila člen 81(1) ES (sedaj člen 101(1) PDEU) in člen 53 Sporazuma EGP, ker so med letoma 1999 in 2000 sodelovale v kartelu in pri usklajenih ravnanjih, kar se je nanašalo na določanje cen in izmenjavo zaupnih informacij v sektorju kemičnih snovi za industrijo kavčuka v Evropskem gospodarskem prostoru (v nadaljevanju: EGP). Komisija je družbi GQ naložila solidarno z družbama RQ in RYPF plačilo globe v višini 3,38 milijona EUR.
3. Pritožba se nanaša na pripis odgovornosti za kršitev člena 101(1) PDEU matični družbi (RYPF) zaradi nezakonitega ravnanja hčerinske družbe (GQ), ki ni v neposredni lasti te matične družbe. Družba GQ je namreč hčerinska družba v popolni (stoodstotni) lasti družbe RQ, ki je v popolni (stoodstotni) lasti družbe RYPF. Pritožnice med drugim zatrjujejo, da je Splošno sodišče s tem, da je na matično družbo, ki je na vrhu skupine, samodejno razširilo domnevo, da ima odločilni vpliv na ravnanje njenih hčerinskih družb, napačno uporabilo pravo.

1 – Jezik izvirnika: angleščina.

4. Pritožnice zatrjujejo, da bi moralo Sodišče razveljaviti izpodbijano sodbo v delu, v katerem je bil zavržen tožbeni razlog očitne napake pri presoji in nezadostne obrazložitve v zvezi z ugotovitvijo, da so pritožnice solidarno odgovorne za kršitev člena 101(1) PDEU. Sodišču predlagajo tudi razglasitev ničnosti členov 1(g), 1(h) in 2(d) izpodbijane odločbe v delu, v katerem se nanašajo na družbi RYPF in RQ kot solidarno odgovorni za kršitev člena 101(1) PDEU, ki pa jo je storila družba GQ, in, podredno, razglasitev ničnosti v delu, v katerem se nanaša na družbo RYPF, kot eno od družb, ki je solidarno odgovorna, in v obeh primerih odreditev primerne zmanjšanja globe.

konzervanse iz vrst antioksidantov.² Družba GQ je hčerinska družba v stoođtotni lasti družbe RQ, ki je v stoođtotni lasti družbe RYPF. Postopek, na podlagi katerega je bila izpodbijana odločba sprejeta, se je začel potem, ko je družba Flexsys 19. aprila 2002 vložila prošnjo na podlagi Obvestila Komisije z dne 22. februarja 2002 o imuniteti pred globami in zmanjševanju glob v primerih kartelov (UL C 45, str. 3, v nadaljevanju: obvestilo o ugodni obravnavi). Družbi Crompton in Bayer sta 26. in 27. septembra 2002 oziroma 24. oktobra 2002 vložili svoji prošnji za priznanje imunitete pred globami ali zmanjšanje glob.

II – Dejansko stanje pritožbenega postopka

A – Izpodbijana odločba

5. Družba GQ je španska družba, ki izdeluje nekatere kemične snovi za industrijo kavčuka, in sicer primarne pospeševalce in

6. Komisija je 12. aprila 2005 vročila družbam GQ, RQ in RYPF obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah v zvezi s postopkom, ki je bil voden med drugim na podlagi člena 101 PDEU. Ker je svojo odločitev oprla na to, da je bila družba GQ hčerinska družba v stoođtotni lasti družbe RQ, ki je bila sama hčerinska družba v stoođtotni lasti družbe RYPF, in na osebno povezanost med družbama GQ in RQ, vzpostavljeno z edinim članom upravnega odbora (*administrador único*), ki ga je imenovala družba RQ in je nadomestil upravni odbor družbe GQ, je Komisija sklenila, da sta družbi RQ in RYPF solidarno odgovorni za kršitev družbe GQ.

² – Kemične snovi za industrijo kavčuka so sintetične ali organske kemične snovi, ki se uporabljajo za povečevanje produktivnosti in kakovosti pri izdelovanju gume. Avtomobilski sektor je največji uporabnik gumijastih delov, predvsem v obliki pnevmatik. Konzervansi in pospeševalci so z vidika tržne vrednosti najpomembnejše kemične snovi za industrijo kavčuka, saj pomenijo približno od 85 do 90 % vseh kemičnih snovi za industrijo kavčuka.

7. Družbi RQ in RYPF sta z dopisom z dne 15. junija 2005 predložili skupni odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Družba GQ je z dopisom z dne 20. junija 2005 odgovorila ločeno od svojih matičnih družb. Zaslišanje družb GQ, RQ in RYPF je bilo 18. julija 2005. Med drugim so izpodbijale to, da je bila odgovornost za kršitev, ki naj bi jo storila družba GQ, pripisana družbama RQ in RYPF. Kot prvo so navedle, da družbi RQ in RYPF nista bili udeleženi pri ravnanju družbe GQ niti jima to ni bilo znano, kot drugo pa, da je družba GQ na trgu kemičnih snovi za industrijo kavčuka poslovala kot samostojen subjekt.

8. Kljub temu je Komisija z izpodbijano odločbo odločila, da so družbe GQ, RQ in RYPF solidarno odgovorne za kršitev družbe GQ. V izpodbijani odločbi je glede pripisa odgovornosti družbama RQ in RYPF za ravnanje družbe GQ navedla, da je mogoče predpostaviti, da je matična družba odgovorna za nezakonito ravnanje njenih hčerinskih družb, ki jih ima v stoddostni lasti, vendar lahko ta družba izpodbija domnevo, da je dejansko imela odločilen vpliv na hčerinske družbe. Komisija tudi navaja, da domneve ni mogoče ovreči z zatrjevanjem, da matična družba svojih hčerinskih družb ni spodbujala k nezakonitemu ravnanju. In končno, kot je navedeno v izpodbijani odločbi, zadevna družba naj bi ne mogla ovreči te domneve s preprosto navedbo, da matična družba ni bila neposredno udeležena v kartelu oziroma zanj ni vedela.

9. Komisija zlasti navaja, da za ovrženje domneve o dejanskem izvajanju odločilnega vpliva na družbo GQ ne zadostuje ugovor, da družbama RQ in RYPF (ki se v izpodbijani določbi dosledno navajata z imenom Repsol) ni bilo zaupano vsakodnevno poslovanje ali poslovodenje družbe GQ.

10. Komisija nadalje navaja, da so družbe Repsol in GQ predložile listine, s katerimi so bili pojasnjeni njihova razmerja, struktura upravljanja in obveznosti poročanja. Ugotavlja, da je iz navedb tožnic razvidno, da matični podjetji nista potrjevali niti poslovnega načrta niti prodajnih ciljev družbe GQ. Med dejavnostmi družb Repsol in hčerinske družbe v zvezi z izdelki, ki jih izdeluje družba GQ in niso povezani z izdelki družb Repsol, ni bilo industrijskih povezav, sinergij ali vertikalnih prekrivanj. V upravnih odborih vseh treh družb v obdobju kršitve ni bilo prekrivanja članov. Komisija se sklicuje tudi na pojasnila družb Repsol, v skladu s katerimi naj bi družba GQ samostojno izvajala svojo poslovno politiko, ne da bi se omenjeni družbi vmešavali, ker sta slednji družbo GQ pridobili kot del večjega paketa, in ne zaradi zanimanja za njene dejavnosti in sta jo večkrat poskusili prodati, vendar neuspešno.

11. Komisija v točkah od 259 do 264 obrazložitve v izpodbijani odločbi kljub temu ugotavlja, da sta bili družbi Repsol od leta 1994 edini delničarki družbe GQ. Zato sta imeli po mnenju Komisije zaradi njunega stoddotnega nadzora in splošne odgovornosti možnost, da se seznanita z delovanjem družbe GQ. Glede poskusov prodaje družbe GQ je Komisija zavzela stališče, da kljub predpostavki, da bi se z omenjenimi poskusi prodaje lahko dokazalo, da delovanje hčerinske družbe družbi Repsol ni zanimalo, ni mogoče sklepati, da ju ni zanimalo izvajanje odločilnega vpliva nad družbo GQ zato, da bi zagotovili, da se dobro ime družbe GQ in njena tržna vrednost ne bi zmanjšali, dokler se ne bi našel zainteresirani kupec.

12. Komisija v izpodbijani odločbi tudi ugotavlja, da ni treba, da bi se dejavnosti matične družbe prekrivale, niti delno, z dejavnostmi hčerinske družbe ali bile z njimi tesno povezane, da bi se odgovornost za ravnanje hčerinske družbe na trgu pripisala matični družbi. V skladu z navedeno obrazložitevijo po mnenju Komisije to, da v njunih upravnih odborih ni bilo prekrivanja članov, samo po sebi ne dokazuje, da je družba GQ samostojna, glede na to, da je slednja družbi RQ poročala o svoji prodaji, proizvodnji in poslovnih izidih, kot izhaja iz listin, ki sta jih predložili družbi Repsol.

13. Komisija še pojasnjuje, da naj bi družba GQ, kot sta navajali družbi Repsol, samostojno določala cene izdelkov, ki jih je prodajala družbi Repsol Italia, kar naj bi dokazovalo, da je družba GQ delovala samostojno in so bili njeni interesi drugačni od interesov družb

Repsol. Kljub temu je Komisija v izpodbijani odločbi ugotovila, da iz pogodbe o trgovskem zastopanju med družbama GQ in Repsol Italia izhaja, da so bile družbe Repsol in njuna hčerinska družba vertikalno povezane. Nazadnje Komisija ugotavlja, da podatki glede zvišanja cen izdelkov družbe GQ, ki jih je ta posredovala družbi Repsol Italia, ne dokazujejo konflikta interesov med družbama GQ in Repsol, ker bi vsako povečanje prihodka družbe GQ zaradi zvišanja cen njenih izdelkov povečalo prihodek družb Repsol.

14. V izpodbijani odločbi je tudi navedeno, da je edini član upravnega odbora, kljub prenosu svojih pooblastil za poslovanje družbe GQ, še vedno deloval kot povezava med družbama GQ in RQ. Prek njega so se matični družbi posredovali podatki o prodaji, proizvodnji in poslovnih izidih. Poleg tega se je izkaz poslovnega izida družb GQ in Repsol konsolidiral, zaradi česar so se dobički in izgube družbe GQ kazali v dobičkih in izgubah skupine.

15. V zvezi s tem je Komisija nazadnje dodala, da bi se matična družba in njena hčerinska družba, ki jo ima v stoddotni lasti, lahko šteli za enotno podjetje za namene člena 101 PDEU. Družbama RQ in RYPF v teh okoliščinah po mnenju Komisije ni uspelo ovreči domneve o odgovornosti za nezakonito ravnanje družbe GQ.

16. Komisija je v členu 1 izpodbijane odločbe odločila, da so družbe GQ, RQ in RYPF od 31. oktobra 1999 do 30. junija 2000 med drugim sodelovale v vrsti sporazumov in pri usklajenih ravnanjih v nasprotju s členom 101 PDEU, kar se je nanašalo na določanje cen in izmenjavo zaupnih informacij v zvezi z nekaterimi kemičnimi snovmi za industrijo kavčuka v EGS. Člen 1(f) izpodbijane odločbe se nanaša na udeležbo družbe GQ pri kršitvi, medtem ko se člena 1(g) in 1(h) izpodbijane odločbe nanašata na udeležbo družbe RQ oziroma družbe RYPF pri kršitvi.

17. Komisija je v členu 2(d) izpodbijane odločbe naložila družbi GQ solidarno z družbama RQ in RYPF plačilo globe v višini 3,38 milijona EUR za kršitve, navedene v členu 1 izpodbijane odločbe.

B – *Izpodbijana sodba*

18. Družbe GQ, RQ in RYPF so 8. marca 2006 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložile tožbo, s katero so zahtevale delno razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe. Svoje tožbene zahtevke so pred Splošnim sodiščem utemeljevale s tremi tožbenimi razlogi: prvič, očitna napaka pri presoji in nezadostna obrazložitev solidarne odgovornosti družb GQ, RQ in RYPF; drugič, nepravilen izračun globe, in tretjič, nepravilna presoja, pomanjkljiva

obrazložitev in kršitev načela enakega obravnavanja pri uporabi obvestila o ugodni obravnavi.

19. Ker se zahtevki pritožnic v obravnavanem pritožbenem postopku nanašajo le na razsodbo Splošnega sodišča o prvem tožbenem razlogu za razglasitev ničnosti, ki ga je omenjeno sodišče obravnavalo,³ bom ponovil le ta del izpodbijane sodbe. Splošno sodišče je v točkah od 58 do 84 izpodbijane sodbe tako pojasnilo svoje sklepe glede prvega tožbenega razloga:

„58 Dejstvo, da je hčerinska družba ločena pravna oseba, v skladu z ustaljeno sodno prakso ne zadostuje za izključitev možnosti, da se njeno ravnanje pripiše matični družbi, še zlasti kadar hčerinska družba o svojem ravnanju na trgu ne odloča samostojno, ampak se v bistvu ravna po navodilih matične družbe (sodbi z dne 25. oktobra 1983 v zadevi AEG Telefunken proti Komisiji, 107/82, Recueil, str. 3151, točka 49, in z dne 16. novembra 2000 v zadevi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji, C-286/98 P, Recueil, str. I-9925, v nadaljevanju: Stora, točka 26).

59 Poleg tega v posamičnem primeru, ko ima matična družba stoddostni nadzor nad hčerinsko družbo, ki je storila

³ – V zvezi z nepravilno presojjo in nezadostno obrazložitvijo glede solidarne odgovornosti družb GQ, RQ in RYPF.

kršitev, obstoji izpodbojna domneva, da matična družba dejansko izvaja odločilen vpliv nad ravnanjem svoje hčerinske družbe (glej v zvezi s tem sodbo z dne 27. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji, T-314/01, ZOdl., str. II-3085, točka 136 in navedena sodna praksa) in da sta zato ti družbi enotno podjetje za namene člena [101 PDEU] (sodba z dne 15. junija 2005 v združenih zadevah Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, T-71/03, T-74/03, T-87/03 in T-91/03, v nadaljevanju: Tokai II, str. II-10, točka 59). Zato mora matična družba, ki pred sodišči Skupnosti izpodbija odločbo Komisije, s katero ji je bila naložena globa zaradi ravnanja njene hčerinske družbe, ovreči omenjeno domnevo tako, da predloži dokaze za to, da je bila njena hčerinska družba neodvisna (sodba Avebe proti Komisiji, točka 136; glej v zvezi s tem tudi sodbo Stora, navedeno v točki 58 zgoraj, točka 29).

60 Kot navajajo tožnice, se je v zvezi s tem Sodišče že v sodbi Stora, navedeni v točki 58 zgoraj (točki 28 in 29), sklicevalo ne le na to, da je matična družba lastnica 100% kapitala hčerinske družbe, ampak še na druge okoliščine, kot je dejstvo, da matična družba ni izpodbijala tega, da je izvajala vpliv nad poslovno politiko svoje hčerinske družbe ali da sta imeli družbi skupno zastopanje v upravnem postopku. Vendar je Sodišče te okoliščine omenilo zgolj zato, da bi prikazalo vse vidike, na katere je [Splošno sodišče] oprlo svojo obrazložitev, preden je ugotovilo, da obrazložitev ne temelji le na tem, da je bila matična družba kapitalsko udeležena v celotnem kapitalu njene hčerinske družbe.

61 Poleg tega in v nasprotju s trditvami tožnic ima Komisija možnost, da odločbo, s katero so bile globe naložene, naslovi na matično družbo, ki je na vrhu skupine družb, in sicer ne zato, ker je matična družba svojo hčerinsko družbo spodbudila h kršitvi, in nikakor ne zaradi udeležbe prve pri tej kršitvi, ampak zato, ker sta ti družbi enotno podjetje za namene člena [101 PDEU]. Upoštevati je treba, da v skladu s konkurenčnim pravom Skupnosti različne družbe, ki sodijo v isto skupino družb, tvorijo gospodarski subjekt in so zato podjetje v smislu členov [101 in 102 PDEU], če se zadevne družbe ne odločajo samostojno o svojem ravnanju na trgu (sodba z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji, T-203/01, Recueil, str. II-4071, točka 290).

62 Za domnevo, da matična družba izvaja odločilen vpliv nad ravnanjem hčerinske družbe na trgu, v takih okoliščinah potemtakem zadostuje, da Komisija dokaže, da je matična družba lastnica celotnega kapitala te hčerinske družbe. Komisija bo nato lahko imela matično družbo za solidarno odgovorno za plačilo globe, ki je bila naložena njeni hčerinski družbi, tudi če se ugotovi, da matična družba ni bila neposredno udeležena pri sporazumih, razen če matična družba dokaže, da njena hčerinska družba na trgu nastopa samostojno.

- 63 Komisija je v obravnavani zadevi torej spoštovala sodno prakso Sodišča in [Splošnega sodišča], ko se je za to, da bi protikonkurenčna dejanja družbe GQ pripisala njenim matičnim družbam, sklicevala zgolj na to, da je bil kapital družbe GQ v stoddostni lasti njenih matičnih družb, in je zavrnila trditve tožnic, s katerimi so nameravale dokazati, da je družba GQ samostojna.
- 64 Komisija zato ni zmotno ugotovila, da sta družbi RQ in RYPF odgovorni za kršitev, ki jima je bila očitana na podlagi tega pripisa odgovornosti (glej v zvezi s tem sodbo z dne 16. novembra 2000 v zadevi Metsä-Serla Oyj in drugi proti Komisiji, C-294/98 P, Recueil, str. I-10065, točka 28). Zaradi navedenega trditev, da družbi RQ in RYPF nista bili neposredno udeleženi pri sporni kršitvi, ni pomembna.
- 65 Drugič, glede trditve, da sta družbi RQ in RYPF Komisiji v predhodnem postopku predložili vrsto listin, s katerimi naj bi ovrgli domnevo o odgovornosti in priskrbeli oprijemljiv dokaz o poslovni in operativni neodvisnosti družbe GQ, se mora opozoriti, da mora matična družba predložiti Sodišču vse dokaze o organizacijskih, poslovnih in pravnih povezavah med njo in njeno hčerinsko družbo, ki bi po njenem mnenju lahko pokazali, da ne sestavljata enotnega gospodarskega subjekta.
- 66 V obravnavani zadevi je Komisija v točki 262 obrazložitev v izpodbijani odločbi navedla, da je edini član upravnega odbora še naprej deloval kot povezava med družbama GQ in RQ, in da družba RYPF konsolidira izkaze poslovnega izida družb GQ in RQ na ravni skupine, in da sta družbi RQ in RYPF skupno odgovorili na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Taki dejavniki potrjujejo obstoj enotnega gospodarskega subjekta.
- 67 Zato bi morali družbi RYPF in RQ v predhodnem postopku dokazati, da se je družba GQ samostojno odločala o svojem ravnanju na trgu in da družbi RYPF in RQ nista izvajali odločilnega vpliva nad njeno politiko.
- 68 V zvezi s tem je pomembno izpostaviti, da so tožnice izjavile, da je družba RQ dokazala Komisiji, da je družbi GQ neposredno po opravljenem preiskovalnem dejanju v poslovnih prostorih te družbe, opravljenem 27. septembra 2002, odredila, naj preneha z vsemi ravnanji, ki bi lahko bila kršitev konkurenčnih pravil.
- 69 Navedena izjava tožnic je sama po sebi zadosten dokaz, da je družba RQ izvajala odločilen vpliv nad politiko družbe GQ, ne le na trgu, ampak tudi glede nezakonitega ravnanja, ki je predmet izpodbijane odločbe.

- 70 Sodišče bo zaradi celovitosti vseeno preverilo, ali je Komisija, kot zatrjujejo tožnice, v izpodbijani odločbi napačno presodila dokaze, ki so jih predložile tožnice, oziroma ali jih zmotno ni upoštevala.
- 71 V zvezi s tem se mora ugotoviti, da niti zaradi okoliščine, da so dejavnosti hčerinske družbe drugačne – celo popolnoma – od dejavnosti skupine, oziroma niti zaradi poskusa matične družbe – povrh vsega neuspešnega –, da proda svojo hčerinsko družbo, ni mogoče ovreči domneve, da sta družbi RQ in RYPF odgovorni. Čeprav se skupine podjetij in holdinške družbe pogosto ukvarjajo z različnimi poslovnimi dejavnostmi in občasno prodajo katero od svojih hčerinskih družb, bi se vseeno štele za enotno podjetje za namene člena [101 PDEU] (glej v zvezi s tem sodbo z dne 27. septembra 2006 v zadevi Akzo Nobel proti Komisiji, T-330/01, ZOdl., str. II-3389, točki 78 in 82).
- 72 Poleg tega je Komisija na zahtevo tožnic za predložitev listin Sodišču predložila listino, ki je vsebovala zapisnike sej upravnega odbora družbe RQ od 1998 do 2000 in v kateri so bili navedeni poslovni izidi družbe GQ, sklep o prodaji deleža družbe GQ v družbi Silquímica, SA in o prodaji nepremičnin družbe GQ. Ta listina v vseh odločilnih točkah potrjuje ugotovitve Komisije v izpodbijani odločbi. Če ima upravni odbor družbe RQ pomembno vlogo pri več bistvenih področjih strategije družbe GQ, kot sta prodaja nepremičnin ali prodaja holdinga, in si v zvezi s tem pridržuje dokončno odločitev, iz tega izhaja, da izvaja odločilen vpliv nad ravnanjem družbe GQ.
- 73 Glede trditve v zvezi s tem, da ni bilo prekrivanja članov v organih družb tožnic, je treba ugotoviti, da iz dopisa z dne 5. aprila 2004, ki ga je družba GQ poslala Komisiji in so ga tožnice predložile v predhodnem postopku, izhaja, da je bil g. [zaupno] od 1996 do 2000 predsednik upravnega odbora družbe GQ in od 1998 do 1999 hkrati član upravnega odbora družbe RQ. Poleg tega je treba izpostaviti, da so tožnice na obravnavi na vprašanje o tej temi vsaj posredno priznale, da je navedeno prekrivanje obstajalo.
- 74 Glede na zgoraj navedeno sodno prakso tudi ni mogoče uspeti s trditvijo, da v izpodbijani odločbi Komisija ni preverila dejanskih dokazov, iz katerih je izhajalo, da so le vodilni delavci družbe GQ odločali o poslovnih politikah družbe in jo izvajali, ne da bi bila družba RQ o tem predhodno obveščena ali bi v to privoli-la. Enako velja za trditev, da se podatki, ki jih je družba GQ dala družbi RQ, niso nanašali na poslovno politiko, pač pa na poslovne izide hčerinske družbe.

- 75 Glede odnosa med družbama GQ in Repsol Italia se mora ugotoviti, da je Komisija v izpodbijani odločbi pravilno zavrnila trditev tožnic glede domnevnega konflikta interesov med družbo GQ in njenima matičnima družbama z navedbo, da družba RYPF konsolidira izkaze poslovnega izida skupine, ki jo sestavljajo številne hčerinske družbe, med njimi družbi GQ in Repsol Italia. Poleg tega je Komisija pravilno ugotovila, da bi bila zaradi tega odnosa lahko okrepljena domneva, da gre za enotno podjetje.
- 76 Na podlagi navedenih okoliščin se mora skleniti tako, kot je Komisija sklenila v točki 264 obrazložitve v izpodbijani odločbi, da tožnicam ni uspelo ovreči domneve o odgovornosti matičnih družb.
- 77 Nenazadnje tudi z nobeno od trditev, ki so jih tožnice navedle podredno, ni mogoče uspešno izpodbijati izpodbijane odločbe.
- 78 Prvič, glede trditve, da Komisija nikoli ni zaprosila za podatke o odnosu med družbama RQ in RYPF in nikoli ni poskusila ugotoviti, ali družbi RQ in RYPF pripadajo istemu podjetju, zadostuje navesti, da tožnice ne ugovarjajo, da je družba RYPF lastnica 100 % kapitala družbe RQ, in da bi zato morala ta družba ovreči domnevo, da je izvajala odločilen vpliv nad politiko družbe RQ in je bila skupaj z družbo RQ enotno podjetje za namene člena [101 PDEU], česar pa ni storila.
- 79 Drugič, tožnice v zvezi s trditvijo, da ni bilo mogoče predvideti ugotovitve o solidarni odgovornosti družbe RYPF z družbama RQ in GQ, v bistvu navajajo, da v nasprotju z izpodbijano odločbo odgovornost družbe RYPF v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bila utemeljena z nezakonitim ravnanjem družbe GQ, ampak izključno z nezakonitim ravnanjem družbe RQ.
- 80 Ugotoviti je treba, da se obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in izpodbijana odločba glede omenjenega ne razlikujeta. V točki 254 obrazložitve v izpodbijani odločbi je navedeno, da solidarna odgovornost tožnic izhaja zlasti iz stodstotne udeležbe družbe RQ v družbi GQ in stodstotne udeležbe družbe RYPF v družbi RQ, medtem ko je v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah v točki 344 navedeno, da se odgovornost družbe RQ razširja na družbo RYPF zaradi domneve o njenem dejanskem nadzoru in odločilnem vplivu, ki izhaja iz njenega lastništva 100 % kapitala družbe RQ.
- 81 Trditev, da sta si ti navedbi nasprotni, temelji na napačnem razumevanju sodne

prakse, ki se nanaša na naložitev odgovornosti za kršitev. Domneva odgovornosti, ki izhaja lastništva kapitala, ne velja le v zadevah, kjer obstaja neposredna zveza med matično družbo in njeno hčerinsko družbo, ampak tudi v zadevah, kakršna je obravnavana, kjer je ta zveza posredna, prek vmesne hčerinske družbe.

84 Glede na zgoraj navedeno se mora prvi tožbeni razlog zavriniti.“

III – Predlogi strank

82 Ker v skladu s konkurenčnim pravom Skupnosti različne družbe, ki pripadajo isti skupini, tvorijo gospodarski subjekt in zato podjetje za namen členov [101 in 102 PDEU], če se zadevne družbe ne odločajo samostojno o svojem ravnanju na trgu, je skoraj nepomembno, ali jih matična družba nadzira neposredno ali posredno, ker bi se odgovornost za kršitev v vsakem primeru lahko pripisala matični družbi (glej v zvezi s tem sodbo Michelin proti Komisiji, navedeno v točki 61 zgoraj, točka 290).

83 Zato se mora skleniti, da tožnice na podlagi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in zlasti njegove točke 344 niso mogle utemeljeno sklepati, da Komisija sporne kršitve ne bo pripisala družbi RYPF.

20. Pritožnice v svoji pritožbi predlagajo, naj Sodišče:

– razveljavi sodbo z dne 18. decembra 2008 v zadevi T-85/06 v delu, v katerem je bil zavrjen ničnostni tožbeni razlog, ki temelji na očitni napaki pri presoji in nezadostni utemeljitvi solidarne odgovornosti tožečih strank;

– za nična razglasi člena 1(g) in (h) in 2(d) izpodbijane odločbe v delu, v katerem se nanašata na družbi RYPF in RQ kot skupaj z družbo GQ solidarno odgovorni za kršitev člena 81(1) Pogodbe ES (sedaj člen 101 PDEU), in, podredno, v delu, v katerem se izpodbijana odločba nanaša na družbo RYPF, in naj se v obeh primerih primerno zniža naložena globa.

21. Komisija predlaga, naj Sodišče:

A – Prvi pritožbeni razlog

- pritožbo zavrne;
- pritožnicam naloži plačilo stroškov.

23. Pritožnice zatrjujejo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo merilo za pripis odgovornosti matični družbi za dejanja njene hčerinske družbe, ker naj bi matična družba ne bila povezana z dejstvi in okoliščinami primera ali s kršitvijo te hčerinske družbe. Tako naj bi Splošno sodišče napačno uporabilo pravo, ker je odgovornost za dejanja hčerinske družbe pripisalo matični družbi in ker je obstoj gospodarske enote ugotovilo zgolj na podlagi možnosti ali sposobnosti matične družbe izvajati odločilen vpliv nad svojo hčerinsko družbo.

IV – Pritožba

22. Pritožnice svojo pritožbo utemeljujejo z dvema pritožbenima razlogoma. Prvič, očitajo napačno uporabo prava glede pripisa odgovornosti za kršitev člena 81(1) ES (sedaj člen 101(1) PDEU) ter glede razlage in uporabe domneve o nadzoru matične družbe nad njeno hčerinsko družbo, v kar vključujejo kršitev pravil o dokaznem bremenu in izkrivljanje dejstev. Pritožnice očitajo tudi preoblikovanje domneve v pravno domnevo (*iuris et de iure*) in opustitev uporabe načela osebne odgovornosti. Drugič, očitajo napačno uporabo prava glede pripisa odgovornosti matični družbi skupine, to je družbi RYPE, na podlagi neupravičene razširitve domneve o nadzoru matične družbe nad njeno hčerinsko družbo. Pritožnice očitajo še obrnitev dokaznega bremena in obstoj samodejne odgovornosti v zvezi s skupino družb.

24. Pritožnice Splošnemu sodišču očitajo nepravilno uporabo sodne prakse, v skladu s katero bi se ravnanje hčerinske družbe lahko pripisalo matični družbi, kadar se ta hčerinska družba ne odloča samostojno o svojem ravnanju na trgu, ampak se v bistvu ravna po navodilih matične družbe, skupaj s katero tvori gospodarsko enoto.⁴ Splošno sodišče svoje ugotovitve o obstoju gospodarske enote ne bi smelo utemeljiti zgolj na podlagi izpodbijne domneve,⁵ v skladu s katero ima matična družba, ki je lastnica vseh deležev svoje hčerinske družbe, možnost izvajati odločilen vpliv nad ravnanjem slednje.

4 – Sodba z dne 14. julija 1972 v zadevi Imperial Chemical Industries proti Komisiji (48/69, Recueil, str. 619, točki 133 in 134).

5 – Sodba z dne 25. oktobra 1983 v zadevi AEG Telefunken proti Komisiji (107/82, Recueil, str. 3151, točka 50).

25. Splošno sodišče naj bi torej po mnenju pritožnic z ugotovitvijo v izpodbijani sodbi, da Komisija ni dolžna predložiti dodatnih dokazov za to, da je matična družba dejansko vplivala na ravnanje svoje hčerinske družbe,⁶ kršilo načelo osebne odgovornosti in pravila o dokaznem bremenu, zaradi česar je postala zadevna domneva neizpodbijna, ker naj ne bi bilo mogoče dokazati, da osebne odgovornosti matične družbe ni.

26. Pritožnice menijo, da naj bi zaradi domneve o odločilnem vplivu, ki temelji na lastništvu 100 % kapitala, Komisija ne bila razbremenjena dokaznega bremena glede odgovornosti matične družbe, da na podlagi dokazov preveri, ali je matična družba dejansko izvajala nadzor nad svojo hčerinsko družbo in ali je ta prejeta navodila v veliki meri izvajala.⁷

27. Po navedbah pritožnic naj bi tudi ne bilo opredeljeno, kakšni dokazi bi se morali predložiti, da bi se domneva ovrgla. Izpodbijana sodba ne omejuje pristojnosti Komisije pri presoji in oceni dokazov, predloženih zato, da bi se domneva ovrgla.

6 – S čimer je sledilo novejši sodni praksi Splošnega sodišča, v kateri se na novo razlaga sodba z dne 16. novembra 2000 v zadevi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji (C-286/98 P, Recueil, str. I-9925), med katero spadata sodbi z dne 12. decembra 2007 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (T-112/05, ZOdl., str. II-5049, točki 60 in 61) in z dne 8. oktobra 2008 v zadevi Schunk in Schunk Kohlenstoff-Technik proti Komisiji (T-69/04, ZOdl., str. II-2567, točka 57).

7 – Glej sodbi z dne 15. septembra 2005 v zadevi DaimlerChrysler proti Komisiji (T-325/01, ZOdl., str. II-3319, točka 218) in z dne 26. aprila 2007 v združenih zadevah Bolloré in drugi proti Komisiji (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 in T-136/02, ZOdl., str. II-947, točka 132).

28. Komisija zatrjuje, da pritožnice dvomijo o ustaljeni sodni praksi Skupnosti glede solidarne odgovornosti. Sodišče naj bi v sodbi AEG Telefunken proti Komisiji⁸ nedvoumno vzpostavilo domnevo, da hčerinska družba, ki je v stoddotni lasti matične družbe, nujno sledi politiki, ki so jo postavili isti statutarni organi, ki določajo politiko matične družbe. Odgovornost za kršitev hčerinske družbe bi se lahko pripisala matični družbi celo takrat, ko ne bi bilo nobenega dokaza, da je bila matična družba kakorkoli vpletena v okoliščine, katerih posledica je zadevna kršitev. Poleg tega naj bi Sodišče v sodbi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji⁹ potrdilo odgovornost matične družbe, ki temelji na navedeni domnevi, ne da bi zahtevalo kakršenkoli dodaten vidik, na podlagi katerega bi se matično družbo lahko povezalo s kršitvijo.

29. Komisija, nasprotno od trditev pritožnic, v zvezi s tem meni, da zaradi zadevne domneve ni oproščena dokaznega bremena, ki ji je naloženo. Kot naj bi generalna pravobranilka Kokottova pojasnila v sklepnih predlogih v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji,¹⁰ se dokazno breme zaradi zadevne domneve dejansko ne obrne (kar ne bi bilo v skladu z domnevo nedolžnosti). Ker naj bi dejstvo, da je matična družba lastnica vsega kapitala svoje hčerinske družbe, *prima facie* omogočalo sklep, da dejansko izvaja odločilen vpliv, bi morala matična družba temu sklepu ugovarjati s predložitvijo prepričljivih dokazov, ki potrjujejo nasprotno. Komisija naj bi bila zato

8 – Navedena v opombi 5.

9 – Navedena v opombi 6.

10 – Predstavljeni 23. aprila 2009 (sodba z dne 10. septembra 2009, C-97/08 P, ZOdl., str. I-8237).

dolžna predložiti zgolj potrebne dokaze, da se domneva lahko uporabi.

30. V skladu z ustaljeno sodno prakso bi se ravnanje hčerinske družbe lahko pripisalo matični družbi, še zlasti kadar ta hčerinska družba, čeprav je ločena pravna oseba, ne odloča samostojno o svojem ravnanju na trgu, ampak se v bistvu ravna po navodilih matične družbe, in ob upoštevanju zlasti poslovnih, organizacijskih in pravnih povezav med tema pravnima subjektoma. To je zato, ker sta v takem primeru matična družba in njena hčerinska družba del enotne gospodarske enote in zato tvorita enotno podjetje, kar Komisiji omogoča, da odločbo o naložitvi glob naslovi na matično družbo, ne da bi bila pri tem dolžna dokazati osebno vpletenost slednje pri kršitvi.¹¹

31. V obravnavani posebni zadevi, ki se nanaša na matično družbo, ki ima 100% kapitala hčerinske družbe, ki je kršila konkurenčna pravila Evropske unije, je sodba Sodišča Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, ki je bila izdana 10. septembra 2009, po mojem mnenju na neki način prehitela pisne vloge v obravnavanem pritožbenem postopku, ki so bile vložene 27. februarja 2009 (pritožba) in 14. maja 2009 (odgovor na pritožbo). Stranke so na obravnavi v tem pritožbenem postopku dne 29. aprila 2010 to tudi priznale.

11 – Glej v opombi 10 navedeno sodbo Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točki 58 in 59 in navedena sodna praksa. Dejansko gre za spregled skupine družb, da bi se odkril gospodarski subjekt oziroma podjetje, odgovorno za kršitev.

32. Sodišče je v sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji odločilo, da ima matična družba, ki ima 100% kapitala hčerinske družbe, ki je kršila konkurenčna pravila EU, možnost izvajati odločilen vpliv nad ravnanjem slednje in da obstaja izpodbojna domneva, da matična družba dejansko odločilno vpliva na ravnanje svoje hčerinske družbe.¹² Komisija lahko v takih okoliščinah matično družbo šteje za solidarno odgovorno za plačilo globe, naložene njeni hčerinski družbi, razen če matična družba, ki mora to domnevo ovreči, predloži zadostne dokaze, da njena hčerinska družba na trgu nastopa samostojno.¹³

33. Splošno sodišče torej, v nasprotju z navedbami pritožnic, ni napačno uporabilo prava, ko je ugotovilo, da Komisija v primerih stoodstotnega lastništva hčerinske družbe ni dolžna predložiti dodatnih dokazov za to, da je matična družba dejansko izvajala odločilen vpliv nad ravnanjem njene hčerinske družbe,

12 – Glej točko 60 te sodbe (navedena v opombi 10). Po mojem mnenju je zadevna domneva utemeljena s tem, da je jasna in zato omogoča pravno varnost. V zvezi s tem glej sklepne predloge generalne pravobranilke Kokottove v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, predstavljene 23. aprila 2009 (navedeni v opombi 10, točka 71). Na ta način so matične družbe vnaprej opozorjene, da bi lahko v določenih primerih odgovarjale za ravnanje svojih hčerinskih družb, in lahko ustrezno – in na podlagi svojega lastništva 100% kapitala hčerinskih družb – ukrepajo, da bi zagotovile, da se hčerinske družbe ravnaajo v skladu s konkurenčnim pravom.

13 – Glej v opombi 10 navedeno sodbo Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točka 61. Ko se zadevna domneva pojavi, se po mojem mnenju dokazno breme dejansko obrne k matični družbi, če želi ovreči navedeno domnevo, in ta družba mora predložiti dokaze, da njena hčerinska družba na trgu nastopa samostojno. Omenil bi, da ne poznam nobene zadeve pred Sodiščem ali celo pred Splošnim sodiščem, v kateri bi bila zadevna domneva dejansko ovržena.

da bi se vzpostavila domneva.¹⁴ Komisija tako v skladu z zadevno domnevo ni dolžna navesti dodatnih dokazov za to, da je matična družba dejansko vplivala na ravnanje njene hčerinske družbe ali celo vedela za kršitev ali vlogo hčerinske družbe pri kršitvi.¹⁵

34. Vendar pa moram poudariti, da je Sodišče v sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji poudarilo izpodbojnost zadevne domneve. Če bi odločilo nasprotno, bi po mojem mnenju lahko prišlo do kršitve temeljnih pravic.¹⁶ Možnost ovrženja domneve mora obstajati, da bi se ohranile pravice do obrambe zadevne matične družbe in njene pravice do dostopa do pravnega varstva, in služi zlasti kot protiutež temu, da se dokazno breme Komisije zaradi domneve precej zmanjša. Vsi dokazi, ki jih je predložila matična družba, bi se tako morali presojeti in upoštevati zelo previdno. Trditev pritožnic, da je domneva dejansko neizpodbojna, se mora zato zavrnilo.

35. Domneva bo vendarle obveljala, če matična družba ne dokaže, da njena hčerinska družba na trgu nastopa samostojno. Trditev, da hčerinska družba v stoddostni lasti na trgu nastopa samostojno, mora biti podprta z jasnimi in trdnimi dokazi, ki jih mora presojeti Komisija, pri čemer je ta presoja na koncu predmet sodnega nadzora Sodišča.

36. Poleg tega menim, da čeprav nekateri dokazi, obravnavani ločeno, ne bi zadostovali, da bi se zadevna domneva ovrgla, se morajo vsi dokazi, ki jih je predložila matična družba, presojeti kot celota, da bi se ugotovilo, ali ti dokazi zadostujejo, da bi se domneva ovrgla. Kot je Sodišče jasno navedlo v sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, se morajo zaradi ugotovitve, ali se hčerinska družba o svojem ravnanju na trgu odloča samostojno, upoštevati vsi zadevni dejavniki v zvezi s poslovnimi, organizacijskimi in pravnimi povezavami, ki to hčerinsko družbo povezujejo z matično družbo, ti pa so lahko od primera do primera različni in jih torej ni mogoče taksativno naštetih.¹⁷

¹⁴ – Glej točko 62 izpodbijane sodbe.

¹⁵ – Glej sklepne predloge generalne pravobranilke Kokottove v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (navedeni v opombi 10, točki 90 in 91).

¹⁶ – Glej zlasti člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, slovesno razglašene v Nici 7. decembra 2000 (UL C 364, str. 1), kakor je bila spremenjena v Strasbourgju 12. decembra 2007 (UL C 303, str. 1), z naslovom Pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča in člen 6 Evropske Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP), z naslovom Pravica do poštenega sojenja. V zvezi s tem bi za primerjavo vzel sodno prakso Sodišča na področju javnega naročanja, v kateri je Sodišče menilo, da so predpisi nacionalnega prava, ki določene udeležence samejeto izključujejo iz javnega naročanja, v nasprotju s pravom Unije. Glej sodbe z dne 3. marca 2005 v združenih zadevah Fabricom (C-21/03 in C-34/03, ZOdl., str. I-1559, točki 33 in 35); z dne 16. decembra 2008 v zadevi Michaniki (C-213/07, ZOdl., str. I-9999, točke od 63 do 69); z dne 19. maja 2009 v zadevi Assitur (C-538/07, ZOdl., str. I-4219, točke od 29 do 33) in z dne 23. decembra 2009 v zadevi Serrantonio in Consorzio stabile edili (C-376/08, ZOdl., str. I-12169, točke od 40 do 46).

37. Pritožnice so navedle vrsto dodatnih trditev, da je Splošno sodišče glede dokazov, ki so mu jih predložile, napačno uporabilo pravo ali izkrivilo dejstva. Komisija te trditve

¹⁷ – Glej točko 74 sodbe (navedena v opombi 10). V nasprotju s trditvami pritožnic v točki 27 zgoraj Sodišče in Splošno sodišče zato nista dolžni abstraktno navesti, kakšni dokazi se morajo predložiti, da bi se domneva ovrgla.

izpodbija. Po mojem mnenju, kot bom podrobneje opredelil spodaj, se z večino trditev pritožnic prizadeva doseči le, da bi se pred Sodiščem zadevno dejansko stanje presojalo na novo, kar očitno presega naloge Sodišča v pritožbenih postopkih.¹⁸

38. V nasprotju z ugotovitvijo Splošnega sodišča v točki 66 izpodbijane sodbe, da dejavniki, da je edini član upravnega odbora deloval kot povezava med družbama GQ in RQ, da družba RYPF konsolidira izkaze poslovnega izida družb GQ in RQ na ravni skupine in da sta družbi RQ in RYPF skupno odgovorili na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, potrjujejo obstoj enotnega gospodarskega subjekta, pritožnice menijo, da na podlagi omenjenih dejavnikov ni mogoče ugotoviti, da obstaja gospodarska enota, zaradi katere bi bil utemeljen pripis odgovornosti matični družbi.

39. Preden se lotim vsebinske presoje vsakega zadevnega dejavnika posebej, bi moral

poudariti, da se po mojem mnenju Splošno sodišče nanje ni oprlo ločeno, ampak jih je obravnavalo le kot dodatne dokaze o obstoju gospodarske enote, ki temelji na lastništvu 100% kapitala hčerinske družbe.¹⁹ Kot kaže, med pritožnicami in Komisijo ni sporno, da so bili zadevni izkazi poslovnega izida konsolidirani na ravni skupine zaradi zakonite obveznosti, ki izhaja iz povezav med zadevnimi družbami. Ker bi se lahko kot dokaz o obstoju gospodarske enote upoštevali vsi zadevni dejavniki v zvezi s poslovnimi, organizacijskimi in pravnimi povezavami, ki hčerinsko družbo povezujejo z matično družbo,²⁰ Splošno sodišče po mojem mnenju ni storilo napake, ko je upoštevalo ta dejavniki, čeprav le kot dodaten dokaz. Ker pritožnice ne izpodbijajo dejstva, da je med družbama GQ in RQ dejansko obstajala povezava, to je edini član upravnega odbora, taka okoliščina tudi ni nepomembna kot dodaten dokaz o obstoju gospodarske enote, ki so jo sestavljale družbe GQ, RQ in RYPF. Prav tako ni nepomembno, da sta družbi RQ in RYPF skupaj odgovorili na obvestilo Komisije o ugotovitvah o možnih kršitvah, seveda kot dodaten dokaz, ki potrjuje obstoj gospodarske enote.²¹

40. Pritožnice menijo tudi, da je Splošno sodišče v točkah 68 in 69 izpodbijane sodbe napačno pravno kvalificiralo in izkrivilo dejstva, ki se nanašajo na poziv družbe RQ družbi GQ neposredno po opravljenem preiskovalnem

18 – Iz ustaljene sodne prakse je razvidno, da Sodišče v pritožbenem postopku ni pristojno za ugotavljanje dejstev niti načeloma za presojo dokazov, ki jih je Splošno sodišče sprejelo za potrditev teh dejstev. Če so bili ti dokazi pravilno pridobljeni in če so bila glede dokaznega bremena in izvedbe dokazov spoštovana splošna pravna načela in upoštevna pravila postopka, samo Splošno sodišče oceni dokazno vrednost predloženih dokazov. Ta presoja torej, razen ob izkrivljenju teh dokazov, ne pomeni pravnega vprašanja, ki je kot tako predmet nadzora Sodišča. Če pritožnik uveljavlja izkrivljenje dokazov Splošnega sodišča, mora natančno opredeliti dokaze, ki naj bi jih to sodišče izkrivilo, in dokazati napake pri presoji, ki naj bi po njegovem mnenju povzročile, da je Splošno sodišče izkrivilo dokaze. Tako izkrivljenje je podano, če se presoja obstoječih dokazov, ne da bi se sklicevali na nove, ne zdi pravilna. V zvezi s tem glej sodbo z dne 2010 v zadevi Lafarge proti Komisiji (C-413/08 P, ZOdl., str. I-5361, točke od 15 do 17 in navedena sodna praksa).

19 – Glej točke od 58 do 63 izpodbijane sodbe.

20 – Glej točke od 72 do 74 v sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji (navedena v opombi 10).

21 – Glej po analogiji v opombi 6 navedeno sodbo Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji, točka 29, in v opombi 10 navedeno sodbo Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točka 50.

dejanju v poslovnih prostorih slednje, opravljenem 27. septembra 2002, naj spoštuje predpise konkurenčnega prava, ker naj bi ta poziv ne dokazoval obstoja gospodarske enote. Pritožnice po mojem mnenju niso dokazale, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo ali izkrivilo dejstva. Izdaja takega navodila za opustitev, ki je pritožnice ne izpodbijajo, je dokaz – čeprav nastal po kršitvi – za to, da je družba RQ izvajala odločilen vpliv nad ravnanjem družbe GQ na trgu.

41. Splošno sodišče je v točki 69 izpodbijane sodbe navedlo, da izdaja navodila sama po sebi zadostuje za dokaz, da je imela družba RQ odločilen vpliv nad družbo GQ. Vendar ta izjava, ki je do neke mere zavajajoča, ni razlog za razveljavitev izpodbijane sodbe, ker jo je treba razumeti v povezavi s točkama 62 in 63 izpodbijane sodbe, ki se očitno nanašata na uporabo zadevne domneve za dejansko stanje obravnavane zadeve.

42. Pritožnice tudi zatrjujejo, da naj bi Splošno sodišče v okviru sumarne presoje, ki jo je v točkah od 70 do 76 izpodbijane sodbe opravilo le zaradi popolnosti, storilo napako pri pravni presoji dokazov, ki so jih predložile pritožnice zaradi ovrženja domneve, oziroma je te dokaze izkrivilo. Ker naj bi bili ti dokazi trdni in jasni, naj bi tudi nepristranski opazovalec ugotovil, da je bila družba GQ neodvisna od družbe RQ.

43. Po trditvah pritožnic naj bi Splošno sodišče v točki 71 izpodbijane sodbe očitno izkrivilo dejstva, ker ni navedlo, da so bila dejanja družbe GQ opravljena pred njenim vstopom v skupino RQ, da dejavnosti družbe GQ niso bile povezane z dejavnostmi družbe RQ in da je družba RQ med letoma 1993 in 2004 večkrat poskusila prodati družbo GQ. Po navedbah pritožnic naj bi bili ti dejavniki očitni dokazi, da se družba RQ za družbo GQ ni zanimala.

44. Poudariti moram, da je Splošno sodišče v točki 71 izpodbijane sodbe ugotovilo, da ta zatrjevanja ne zadostujejo za ovrženje zadevne domneve, ker se dejavnosti matične in hčerinske družbe pogosto razlikujejo in matične družbe včasih svoje hčerinske družbe prodajo. Menim, da pritožnice s svojimi zatrjevanji niso pravno zadostno izkazale izkrivljanja dejstev, ker niso dokazale napak pri presoji, zaradi katerih naj bi po njihovem mnenju prišlo do zadevnega izkrivljanja dejstev. Po mojem mnenju pritožnice, čeprav uradno navajajo pritožbeni razlog napačne uporabe prava, dejansko izpodbijajo presojo dejanskega stanja, ki jo je opravilo Splošno sodišče. Kar pa poleg tega zadeva očitek, da Splošno sodišče ni navedlo, da so bila dejanja družbe GQ opravljena pred njenim vstopom v skupino RQ, ne razumem, kako bi bil lahko ta očitek pravno ali dejansko pomemben, glede na to, da je družba RQ pridobila vse deleže družbe GQ med letoma 1989 in 1993, medtem ko je kršitev obsegala obdobje od 31. oktobra 1999 do 20. junija 2000, kar je bilo torej precej kasneje, kot je družba GQ postala hčerinska družba v popolni lasti družbe RQ.

45. Pritožnice zatrjujejo, da naj bi to, da je Splošno sodišče v točki 72 izpodbijane sodbe

navedlo le dve zadevi, ki sta se obravnavali na dveh sejah upravnega odbora družbe RQ v osemletnem obdobju med letoma 1998 in 2005, dejansko kazalo na popolno odsotnost vpliva družbe RQ in njenega posredovanja v dejavnosti družbe GQ. Splošno sodišče je ugotovilo, da so bili v zapisnikih sej upravnega odbora družbe RQ od leta 1998 do 2000 navedeni poslovni izidi družbe GQ, sklep o prodaji deleža družbe GQ v družbi Silquímica in o prodaji nepremičnin, ki so pripadale družbi GQ. Splošno sodišče je na podlagi tega dokaza odločilo, da ima upravni odbor družbe RQ pomembno vlogo pri več bistvenih področjih strategije družbe GQ in ima odločilen vpliv nad ravnanjem družbe GQ, zato je zavrnilo trditve pritožnic na prvi stopnji, da se zapisniki sej upravnega odbora družbe RQ od leta 1998 do 2000 nanašajo le na poslovne izide družbe GQ.²²

46. Po mojem mnenju si pritožnice v obravnavanem pritožbenem postopku prizadevajo zmanjšati pomembnost navedb v zapisnikih sej upravnega odbora družbe RQ od leta 1998 do 2000 glede prodaje deleža družbe GQ v družbi Silquímica in prodaje nepremičnin družbe GQ. Glede na to, da pritožnice na prvi stopnji Splošnega sodišča niso obvestile o navedbah v zadevnih zapisnikih glede prodaje deleža družbe GQ v družbi Silquímica in prodaje nepremičnin družbe GQ, in brez vsakega

dokaza, da je Splošno sodišče izkrivilo zadevna dejstva ali kršilo pravila o dokaznem bremenu, menim, da bi se moral očitke pritožnic glede točke 72 izpodbijane sodbe zavriniti. Pritožnice v bistvu izpodbijajo presojo dejanskega stanja, ki jo je opravilo Splošno sodišče, kar pa presega pristojnost Sodišča v pritožbenem postopku, če dejstva niso bila izkrivljena.

47. Splošno sodišče je v točki 73 izpodbijane sodbe ugotovilo, da je bil g. [zaupno] od leta 1996 do 2000 predsednik upravnega odbora družbe GQ in od leta 1998 do 1999 hkrati član upravnega odbora družbe RQ. Pritožnice so na prvi stopnji zaradi ovrženja domneve, da sta imeli družbi RYPF in RQ odločilen vpliv nad družbo GQ, zatrjevale, da naj ne bi bilo prekrivanja članov v njihovih organih. V obravnavanem pritožbenem postopku pritožnice priznavajo, da je tako prekrivanje članov dejansko obstajalo, vendar naj bi se nanašalo le na eno osebo in naj bi bilo zato povsem nepomembno. Pritožnice še zatrjujejo, da naj bi Komisija med upravnim postopkom vedela za prekrivanje članov, vendar ga v svojem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah oziroma izpodbijani odločbi ni upoštevala kot dejavnika, na podlagi katerega bi utemeljila obstoj gospodarske enote med družbama RQ in GQ.

22 – Družba GQ naj bi želela z dokazom, da so bili v zadevnih zapisnikih navedeni zgolj njeni poslovni izidi, dokazati, da so njeni vodilni delavci izdelali in izvajali strateške in poslovne načrte družbe in družbi RQ pošiljali le splošne informacije. Splošno sodišče je, oprto na dokaz, ki ga je Komisija predložila v svoji dupliki na prvi stopnji glede navedb v zadevnih zapisnikih o prodaji deleža družbe GQ v družbi Silquímica in prodaji nepremičnin, ki so pripadale družbi GQ, ugotovilo, da dokaz, ki ga je predložila Komisija, potrjuje njeno ugotovitev v izpodbijani odločbi v zvezi z izvajanjem odločilnega vpliva.

48. Pritožnice po mojem mnenju niso dokazale, da je Splošno sodišče izkrivilo zadevna dejstva ali kršilo pravila o dokaznem bremenu. Očitki pritožnic glede točke 73 izpodbijane sodbe bi se zato morali zavriniti. V zvezi z ovrženjem zadevne domneve, ki se navezuje samo na lastništvo 100 % kapitala družbe, po

mojem mnenju ni pomembno, da se Komisija ni oprla na druge dejavnike, s katerimi bi se lahko potrdil obstoj gospodarske enote.

49. Pritožnice menijo, da je Splošno sodišče v točki 74 izpodbijane sodbe neupravičeno zavrnilo dokaz, ki je bil predložen zaradi dokazovanja, da so se le vodilni delavci družbe GQ odločali o poslovnih politikah družbe in jo izvajali, in trditev, da so se podatki, ki jih je družba GQ zagotavljala družbi RQ, nanašali le na izide v skladu s proračunskimi in strateškimi oziroma poslovnimi načrti.²³ Splošno sodišče je v točki 74 izpodbijane sodbe navedlo, da s temi trditvami ni mogoče uspeti glede na sodno prakso, navedeno v izpodbijani sodbi.²⁴

23 – Pritožnice so v svojih tožbenih razlogih na prvi stopnji zatrjevale, da so v svojem odgovoru na obvestilo Komisije o ugotovitvah o možnih kršitvah predložile natančen dokaz, da so vodilni delavci družbe GQ uradno in vsebinsko delovali kot direktorji te družbe in so se samostojno odločali o poslovnih politikah družbe GQ. S temi trditvami naj bi zadevno domnevo ovrgle. V zvezi s tem so se pritožnice v svojem odgovoru na obvestilo Komisije o ugotovitvah o možnih kršitvah sklicevale na številne pogodbe, ki so jih sklenili in podpisali direktorji družbe GQ oziroma vodstvo tovarne družbe GQ za dobavo surovega materiala, hrambo izdelkov, sodelovanje in tehnično pomoč pri izdelovanju izdelkov, ter kolektivne pogodbe med delavci in poslovoilstvom. Pritožnice so na prvi stopnji zaradi ovrženja zadevne domneve tudi zatrjevale, da so direktorji družbe GQ pripravili letni proračun te družbe in družbi RQ pošiljali le splošne informacije o njegovem izvrševanju.

24 – V zvezi s tem bi navedel, da je Splošno sodišče v točki 74 izpodbijane sodbe zgolj navedlo prej omenjeno sodno prakso. Zaradi popolnosti bom zato preučil vsa sodna praksa, ki jo je Splošno sodišče navedlo pred točko 74 izpodbijane sodbe, in sicer v opombi 5 navedena sodba AEG Telefunken proti Komisiji, točka 49; v opombi 6 navedena sodba Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji, točka 26; sodba z dne 7. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji (T-314/01, ZOdl., str. II-3085, točka 136); sodba z dne 15. junija 2005 v združenih zadevah Tokai Carbon in drugi proti Komisiji (T-71/03, T-74/03, T-87/03 in T-91/03, točka 59); sodba z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji (T-203/01, Recueil, str. II-4071, točka 290) in sodba z dne 16. novembra 2000 v zadevi Metsä-Seria Oyj in drugi proti Komisiji (C-294/98 P, Recueil, str. I-10065, točka 28).

50. Ker se je Splošno sodišče zadovoljilo zgolj s sklicevanjem na sodno prakso, je po mojem mnenju opustilo presojo, tudi le povsem površno, ali bi se s podrobnimi dokazi, ki so jih pritožnice predložile na prvi stopnji, zadevna domneva lahko ovrгла. Iz izpodbijane sodbe bi dejansko izhajalo celo, da je Splošno sodišče zgolj na podlagi navedene sodne prakse menilo, da s temi dokazi zadevne domneve ni mogoče ovrči. Menim, da sodna praksa, na katero se v izpodbijani sodbi sklicuje Splošno sodišče, ne potrjuje njegove ugotovitve v točki 74, saj je v tej sodni praksi navedena zgolj možnost, da se matični družbi pripiše ravnanje njene hčerinske družbe, če se slednja v bistvu ravna po navodilih matične družbe in ob upoštevanju zlasti gospodarskih in pravnih povezav med njima. V njej je navedeno tudi, da gre za izpodbijno domnevo in da ima matična družba možnost, da to domnevo ovrže. Navedeni deli sodne prakse torej ne potrjujejo prepričanja Splošnega sodišča, da naj bi domneve ne bilo mogoče ovrči z dokazi, ki so jih v postopku na prvi stopnji predložile pritožnice. Ker Splošno sodišče tudi sicer nikakor ni razsodilo o določenih in podrobnih dokazih, ki so jih predložile pritožnice, ali jih presojalo, je po mojem prepričanju Splošno sodišče pri odločitvi v točki 74 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo. Splošno sodišče pritožnicam ni dalo primerne možnosti, da ovržejo domnevo, kar je pravica, ki jo sodna praksa Sodišča očitno zagotavlja.²⁵ Poleg tega se je Sodišče v sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji zavzelo za pristop presoje v vsakem posameznem primeru in se izrecno izognilo predhodni in ozki oziroma taksativni opredelitvi dokazov, ki bi se lahko upoštevali pri presoji vprašanja, ali se hčerinska družba o svojem ravnanju na trgu odloča samostojno. Sodišče je v tej sodbi navedlo, da se morajo upoštevat ne le vloge matične družbe glede, med drugim, politike cen ter dejavnost proizvodnje in distribucije hčerinske družbe, ampak tudi vsi pomembni dejavniki, ki se

25 – V opombi 10 navedena sodba Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točke od 63 do 65.

nanašajo na gospodarske, organizacijske in pravne povezave, ki to hčerinsko družbo povezujejo z matično družbo.²⁶ Namesto da bi katerokoli skupino dokazov že vnaprej opredelilo kot nepomembno za ovrženje zadevne domneve oziroma določeno skupino dokazov opredelilo kot pomembno, je Sodišče v sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji torej zavzelo širši pristop glede dokazov, predloženih zaradi ovrženja domneve. Na podlagi navedenega pa seveda ni mogoče sklepati, da bi se dokazi, predloženi za ovrženje domneve, po njihovi presoji lahko dejansko izkazali za popolnoma neprimerne za to.

51. Iz navedenega izhaja, da se morajo ugotovitve Splošnega sodišča v točki 74 izpodbijane sodbe razveljaviti. Sodišče v skladu s členom 61 Statuta Sodišča razveljavi odločitev Splošnega sodišča, če je pritožba utemeljena. Nato lahko samo dokončno odloči o zadevi, če stanje postopka to dovoljuje, ali pa jo v razsojanje vrne Splošnemu sodišču. Menim, da stanje postopka v obravnavani zadevi dovoljuje dokončno sodbo o zadevi. Zato bi moralo Sodišče po mojem mnenju o zadevi samo dokončno odločiti.

52. Menim, da se dokaz, ki so ga pritožnice predložile na prvi stopnji in je naveden v opombi 23 zgoraj, s katerim naj bi se ovrgla

zadevna domneva, nanaša na uradne pristojnosti direktorjev družbe GQ in njihovo neodvisnost pri vsakodnevnem poslovanju te družbe. Pritožnice so tudi zatrjevale, da so bili družbi RQ posredovani le poslovni izidi družbe GQ, in ne informacije o njeni poslovni politiki. Trditev pritožnic glede finančnih podatkov bi se morala po mojem mnenju zavrniti, ker je Splošno sodišče v točki 72 izpodbijane sodbe ugotovilo, da so bili družbi RQ poleg poslovnih izidov posredovani dodatni podatki. Čeprav naj bi bili direktorji družbe GQ vsekakor pretežno samostojni pri vsakodnevnem poslovanju te družbe²⁷ in so bili tudi sicer pretežno formalno neodvisni, je Splošno sodišče v točki 72 izpodbijane sodbe pri presoji dejanskega stanja ugotovilo, da je imel upravni odbor družbe RQ pomembno vlogo pri več bistvenih področjih strategije družbe GQ.²⁸ Po presoji omenjenih dejavnikov sem prepričan, da pritožnicam zadevne domneve ni uspelo ovreči.

53. Pritožnice menijo, da je Splošno sodišče v točki 75 izpodbijane sodbe s tem, ko je

27 – Tak dokaz po mojem mnenju sam po sebi ni odločilen, ker bi se odvisno od vseh dejstev posamezne zadeve z njim lahko ovrglo zadevno domnevo ali pa ne. Kot je v točkah 89 in 90 v opombi 10 navedenih sklepnih predlogov v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji opozorila generalna pravobranilka Kokottova, so konkretna navodila, smernice ali pravice do soodločanja v zvezi z oblikovanjem cen, aktivnosti proizvodnje ali distribucije ali drugih za nastop na trgu ključnih vidikov sicer posebej očitni indicji za obstoj odločilnega vpliva matične družbe na poslovno politiko hčerinske družbe, vendar njihov neobstoj ne pomeni nujno sklepa o morebitni avtonomiji hčerinske družbe.

28 – Ti dejavniki so pomembni z vidika ugotovitve Sodišča v točki 74 v opombi 10 navedene sodbe Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, ker so vsi pomembni dejavniki, ki se nanašajo na gospodarske, organizacijske in pravne povezave, ki to hčerinsko družbo povezujejo z matično družbo, pomembni, da bi se odločilo, ali se hčerinska družba o svojem ravnanju na trgu odloča samostojno.

26 – Glej točko 74 v opombi 10 navedene sodbe Akzo Nobel in drugi proti Komisiji.

navedlo, da je konsolidiranje izkazov poslovnega izida skupine s strani RYPF potrjevalo trditve Komisije glede obstoja gospodarske enote, napačno pravno kvalificiralo razmerje med družbama GQ in Repsol Italia. Pritožnice navajajo, da so izkazale, da razmerje trgovskega zastopanja med družbama GQ in Repsol Italija, ki ni bilo ekskluzivno, dokazuje, da je bila družba GQ poslovno neodvisna.

55. Glede na zgoraj navedeno menim, da bi se moralo prvemu pritožbenemu razlogu pritožnic delno ugoditi, v preostalem delu pa ga zavrniti. Tožbo za razglasitev ničnosti, ki so jo pritožnice vložile pri Splošnem sodišču, bi bilo treba po mojem mnenju zavrniti.

B – Drugi pritožbeni razlog

54. Pritožnice po mojem mnenju niso dokazale, da je Splošno sodišče v točki 75 izpodbijane sodbe napačno uporabilo pravo ali izkrivilo dejstva, ko je zavrnilo zatrjevanje pritožnic na prvi stopnji, da je razmerje trgovskega zastopanja med družbama GQ in Repsol Italija, ki ni bilo ekskluzivno, dokazovalo, da je bila družba GQ poslovno neodvisna – kar naj bi kazalo na konflikt interesov med družbo GQ in njenima matičnima družbama, ker je o dvigu cen, naloženem družbi Repsol Italija kakor tudi vsem drugim distributerjem, enostransko odločila družba GQ brez posredovanja družb RQ in RYPF. Splošno sodišče je ugotovilo, da skupina konsolidira svoje izkaze poslovnega izida, s čimer je potrdilo ugotovitve Komisije v izpodbijani odločbi, da zvišanje cen izdelkov družbe GQ ne dokazuje konflikta interesov med družbo GQ in njenima matičnima družbama, ker bi vsako povečanje prihodka od prodaje družbe GQ zaradi zvišanja cen njenih izdelkov povečalo prihodek od prodaje družb RQ in RYPF. Prepričan sem, da si pritožnice dejansko prizadevajo izpodbiti presojo dejanskega stanja, ki jo je opravilo Splošno sodišče, in bi se morala njihova trditve glede točke 75 izpodbijane sodbe zavrniti kot nedopustna.

56. Pritožnice zatrjujejo, da je Splošno sodišče s tem, da je na matično družbo, ki je na vrhu skupine, samodejno razširilo odgovornost za kršitev hčerinske družbe, napačno uporabilo pravo. Splošno sodišče naj bi namreč neupravičeno razširilo zadevno domnevo le na podlagi sposobnosti matične družbe, da izvaja odločilen vpliv nad svojo hčerinsko družbo. Tako je v obravnavani zadevi najprej ugotovilo, da je družba RYPF odgovorna zgolj zato, ker ni dokazala samostojnosti „vmesne“ družbe RQ, ki pa prav tako ni dokazala, da je bila njena hčerinska družba GQ dejansko samostojna. Na podlagi zadevne obrazložitve je bila družba RYPF spoznana za odgovorno za to, da družba RQ ni bila sposobna izpodbiti svoje odgovornosti za ravnanje družbe GQ. Drugič, razlaga Splošnega sodišča bi povzročila, da bi se odgovornost za kršitve, ki jih stori hčerinska družba, vedno pripisala matični družbi, ki je na vrhu skupine, ne da bi se upštevale konkretne okoliščine zadeve in zlasti število družb, ki so vrinjene med to hčerinsko družbo in zadevno matično družbo, naravo teh vrinjenih družb in njihove dejavnosti ter

dejanske pravne in gospodarske povezave med slednjimi.

57. V zvezi s tem pritožnice zatrjujejo, da naj bi v sodbah Michelin proti Komisiji²⁹ in Akzo Nobel proti Komisiji³⁰ ne bila predvidena taka samodejna razširitev izvajanja odločilnega vpliva matične družbe, ki je na vrhu skupine. Sodba Michelin proti Komisiji naj bi se nanašala na možnost, da bi se kot obteževalna okoliščina upoštevale ponovljene kršitve matične družbe v zvezi z ravnanjem različnih hčerinskih družb, ki jih nadzoruje. Splošno sodišče pa naj bi v sodbi Akzo Nobel proti Komisiji kršitev hčerinske družbe pripisalo matični družbi, ki je vodilna v skupini, zgolj zato, ker je bila hčerinska družba pod nadzorom čiste holdinške družbe, katere edini namen je bil imeti deleže hčerinske družbe. Pritožnice zatrjujejo, da v obravnavani zadevi, nasprotno navedenemu, družba RYPF ni niti matična družba družbe GQ niti lastnica njenega kapitala. Družba RYPF naj bi tudi ne potrjevala letnih izkazov poslovnega izida družbe GQ in ne imenovala članov njenega organa upravljanja. Končno naj bi niti narava družbe RQ niti njena dejavnost ne dopuščali ugotovitve, da je slednja preprosto posrednik, prek katerega družba RYPF izvaja nadzor nad družbo GQ.

58. Komisija meni, da v skladu s sodbo Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji³¹ obstoj verige družb, prek katere se izvaja nadzor, nikakor ne vpliva na presojo, ali matična in

hčerinska družba tvorita gospodarsko enoto. Ta razlaga naj bi bila po zatrjevanju Komisije potrjena z novejšo sodno prakso Splošnega sodišča v sodbi Michelin proti Komisiji³² in sodbi Akzo Nobel proti Komisiji³³. Splošno sodišče je v sodbi Akzo Nobel proti Komisiji zavrnilo trditev družbe Akzo, da naj bi domneva zanjo ne veljala zato, ker je holdinška družba brez dejavnosti proizvodnje ali prodaje, in zaradi „oddaljenosti“ ali „posrednosti“ njenega nadzora. Po navedbah Komisije naj bi poleg tega generalna pravobranilka Kokotova v sklepnih predlogih v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji³⁴ predlagala, naj Sodišče zavrne pritožbo zoper sodbo Akzo Nobel in drugi proti Komisiji z dne 12. decembra 2007,³⁵ v kateri je bilo dejansko stanje tako, da je matična družba izvajala nadzor posredno prek vrinjenih družb. Komisija je tudi prepričana, da naj bi bil drugi pritožbeni razlog neveljaven, ker se deli izpodbijane sodbe, v katerih se izkazuje, da družba RYPF tvori ekonomsko enoto z družbo GQ, niso izpodbijali.

59. Pritožnice so želele z drugim pritožbenim razlogom oddaljiti družbo RYPF v obravnavani zadevi od kršitve, ki jo je storila družba GQ, tako da so zlasti poudarile vlogo družbe RQ v zvezi z družbo GQ, kakršni sta okoliščini, da družba RQ imenuje organ upravljanja družbe GQ in potrjuje letne izkaze poslovnega izida te družbe.

29 – Navedena v opombi 24.

30 – Sodba z dne 27. septembra 2006, T-330/01, ZOdl., str. II-3389.

31 – Navedena v opombi 6.

32 – Navedena v opombi 24.

33 – Navedena v opombi 30.

34 – Navedeni v opombi 10.

35 – Navedena v opombi 6.

60. V skladu z ustaljeno sodno prakso se konkurenčno pravo EU nanaša na dejavnosti podjetij, pri čemer pojem podjetja zajema vsak subjekt, ki opravlja gospodarsko dejavnost, ne glede na njegovo pravno obliko in način financiranja. Sodišče je tudi pojasnilo, da se mora v enakem okvirju pojem podjetja razumeti kot gospodarska enota, čeprav v skladu s pravom to gospodarsko enoto tvori več oseb, fizičnih ali pravnih. Če taka gospodarska enota krši konkurenčna pravila, mora v skladu z načelom osebne odgovornosti odgovarjati za kršitev. Kršitev konkurenčnega prava EU mora biti nedvoumno pripisana pravni osebi, ki bi se ji lahko naložile globe, in obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah mora biti naslovljeno nanjo. V obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah mora biti naveden položaj, v katerem je pravna oseba pozvana, da na obtožbe odgovori.³⁶

61. Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je lahko pravna oseba, kot je družba, ki ni bila neposredno udeležena pri kršitvi, v določenih okoliščinah za to kršitev vseeno kaznovana.³⁷ Sodišče je v sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji poudarilo, da bi bila matična

družba, kadar matična in hčerinska družba tvorita enotno gospodarsko enoto, lahko spoznana za odgovorno za kršitev njene hčerinske družbe, čeprav matična družba ni bila osebno udeležena pri kršitvi.³⁸ Ugotovitev, ali družbe v korporativni skupini tvorijo enotno gospodarsko enoto, je zato odločilnega pomena v povezavi z, med drugim, vprašanjem pripisa odgovornosti za kršitve konkurenčnega prava.³⁹ To vprašanje je bilo za organe izvajanja konkurenčnega prava, kakršna je Komisija, nedvomno precej manj zapleteno in težavno zaradi izpodbojne domneve, da matična družba, ki ima popolnoma v lasti hčerinsko družbo, izvaja odločilen vpliv nad slednjo in da zato obe tvorita enotno gospodarsko enoto. Dejansko menim, da je naloga zadevne domneve, kot je to pojasnila generalna pravobranilka Kokottova v sklepnih predlogih v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji,⁴⁰ olajšati učinkovito izvajanje konkurenčnega prava s hkratno podporo pravne varnosti zaradi enostavnosti pravil za nastanek domneve.

38 – Glej točko 59.

39 – V skladu s členom 23(2)(a) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 PDEU in 102 PDEU] (UL 2003, L 1, str. 1) lahko poleg tega Komisija podjetjem z odločbo naloži globe, kadar naklepno ali iz malomarnosti kršijo člen 101 PDEU ali 102 PDEU. Za vsako podjetje, udeleženo pri kršitvi, globa ne presega 10 % njegovega celotnega prometa v prejšnjem poslovnem letu. Zato lahko določitev podjetja vpliva na višino te globe. Poleg tega se globe, naložene podjetjem, v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 lahko zvišajo v primeru obteževalnih okoliščin, kot je ta, kadar podjetje ponovi enako ali podobno kršitev, potem ko Komisija ali nacionalni organ, pristojen za konkurenco, ugotovi, da je to podjetje kršilo člen 101 PDEU ali 102 PDEU. Glej sodbo z dne 8. februarja 2007 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji (C-3/06, ZOdl., str. I-1331). Glej tudi točko 28 Smernic Komisije o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 (UL 2006, C 210, str. 2). Globa, naložena podjetju, se v določenih okoliščinah lahko obdtno poviša zaradi predhodne kršitve konkurenčnega prava, ki jo je storila hčerinska družba v skupini.

40 – Navedena v opombi 10.

36 – V opombi 10 navedena sodba Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točke od 54 do 57.

37 – Glej v opombi 5 navedeno sodbo AEG Telefunken proti Komisiji, točka 49. Glej smiselno sodbo z dne 11. decembra 2007 v zadevi ETI in drugi (C-280/06, ZOdl., str. I-10893, točka 40 in naslednje).

62. Matična družba (družba RYPF), ki ima v lasti 100 % kapitala hčerinske družbe (družba RQ), ki ima sama v lasti 100 % kapitala druge družbe (družba GQ), je po mojem mnenju nedvomno sposobna izvajati odločilen vpliv nad slednjo (družba GQ)⁴¹ in bi se zato morala vzpostaviti izpodbojna domneva, da matična družba (družba RYPF) dejansko izvaja ta vpliv. Število družb v stoddostni lasti, ki so vrinjene med matično družbo, ki je na vrhu korporativne skupine, in hčerinsko družbo, ki je udeležena pri kršitvi konkurenčnega prava, ne bi smelo preprečiti nastanka domneve. Sposobnost matične družbe, ki je vodilna v skupini, da izvaja odločilen vpliv nad vsako hčerinsko družbo, zlasti nad hčerinsko družbo, ki je udeležena pri kršitvi, po mojem mnenju v primerih „verige“ hčerinskih družb v stoddostni lasti za razpravo ni primerna. Če je družba v stoddostni lasti druge družbe, čeprav posredno, bi se zadevna domneva morala vzpostaviti, ker v takih primerih korporacijska struktura načeloma ni odločilna.

63. Zato ne vidim razloga, da se zadevna domneva ne bi uporabila za dejansko stanje obravnavane zadeve. Ponovno moram poudariti, da je domneva izpodbojna. Matični družbi, ki je vodilna v skupini, mora biti omogočeno, da predloži dokaze za ovrženje domneve, da izvaja odločilen vpliv nad ravnanjem njenih hčerinskih družb. Če matična družba, ki je vodilna v skupini, lahko dokaže, da se hčerinska družba, ki je kršila, ali ena od „vrinjenih“ hčerinskih družb med matično družbo in hčerinsko družbo kršiteljico o svojem ravnanju na trgu odloča samostojno, to pretrga verigo odgovornosti in matična družba, ki je vodilna v skupini, morda ne bo spoznana za odgovorno za kršitev konkurenčnega prava.

41 – In družba RQ.

64. Drugačna odločitev bi po mojem mnenju ogrozila izpodbojno domnevo in s tem njeno nalogo, da zagotovi učinkovito izvajanje konkurenčnega prava, ker bi se matične družbe lahko izognile odgovornosti za kršitve, pri katerih so bile prek korporativnega prestrukturiranja udeležene njihove hčerinske družbe.⁴² Tako strateško korporativno prestrukturiranje bi lahko posredno omejilo pooblastilo Komisije za naložitev glob in tako morda razvrednotilo odvračilni učinek glob.⁴³

65. Zato menim, da bi se moral drugi pritožbeni razlog pritožnic zavriniti.

V – Stroški

66. Če je pritožba utemeljena in če Sodišče samo dokončno odloči v sporu, odloči

42 – Čeprav bi bilo v nekaterih primerih mogoče relativno enostavno prepoznati in s tem zavreči navidezne dogovore, sklenjene zaradi izogibanja delovanju domneve, menim, da do take možnosti v ogromni večini primerov ne bi prišlo, zlasti kadar hčerinska družba v stoddostni lasti opravlja več kot le naloge holdinške družbe, zaradi česar bi bile domneva in njene prednosti lahko neveljavne.

43 – Odvračilni učinek glob, naloženih za kršitev konkurenčnih pravil EU, in potrebo po zagotovitvi, da teh ciljev ne ogroža ali uniči prestrukturiranje podjetij, je Sodišče nedavno poudarilo v sodbah ETI in drugi (navedena v opombi 37); z dne 7. junija 2007 v zadevi Britannia Alloys & Chemicals proti Komisiji (C-76/06 P, ZOdl., str. I-4405, točke od 22 do 29) in z dne 18. decembra 2008 v združenih zadevah Coop de France détail et viande in drugi proti Komisiji (C-101/07 P in C-110/07 P, ZOdl., str. I-10193, točke od 96 do 98).

v skladu s prvim odstavkom člena 122 Poslovnika tudi o stroških.

68. V obravnavani zadevi je primerno odločiti, da vsaka stranka nosi svoje stroške v zvezi s pritožbo, ker so bile pritožnice in Komisija s svojimi zahtevki v pritožbenem postopku delno neuspešne.

67. V skladu s členom 69(2) Poslovnika, ki se na podlagi njegovega člena 118 uporablja v pritožbenem postopku, se neuspešni stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Vendar lahko Sodišče, če vsaka stranka uspe samo deloma, v skladu s prvim pododstavkom člena 69(3) Poslovnika odloči, da vsaka stranka nosi svoje stroške.

69. Nasprotno se mora potrditi točka 2 izreka izpodbijane sodbe glede stroškov v zvezi s postopkom na prvi stopnji, ker je bila tožba za razglasitev ničnosti, ki so jo vložile pritožnice, zavrnjena.

VI – Predlog

70. Zato bi moralo Sodišče po mojem mnenju:

- sodbo Sodišča prve stopnje (šesti senat) z dne 18. decembra 2008 v zadevi General Química in drugi proti Komisiji, T-85/06, v delu, v katerem je družbo General Química razglasilo za solidarno odgovorno z družbama Repsol Química in Repsol YPF za kršitev družbe General Química, razveljaviti;

- pritožbo v preostalem delu zavrnuti;

- tožbo, ki so jo vložile družbe General Química, Repsol Química in Repsol YPF, na razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2006/902/EC z dne 21. decembra 2005 glede postopka na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP zoper Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (prej Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe Ltd, Chemtura Corporation (prej Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA in Repsol YPF SA (zadeva št. COMP/E/C.38.443 – Kemikalije v industriji gume) zavrniti;

- strankam naložiti, da nosijo svoje stroške pritožbenega postopka in družbam General Química, Repsol Química in Repsol YPF naložiti plačilo stroškov postopka na prvi stopnji.